

## Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban dtvéve:

Egész évre . . . 8 frt — kr.

Negyedévre . . . 2 „ — „

Helyben háshoz hordva:

Egész évre . . . 10 frt — kr.

Negyedévre . . . 2 frt 50 kr.

Vidékre postán szállítva:

Egész évre . . . 12 frt — kr.

Negyedévre . . . 3 „ — „

## TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:  
Apáczka u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, február 10.

## Tanügyi bajok orvoslása.

Sok okos dologról hangzott már beszéd városunk tanácskozási termében, sok remek eszmét penditettek már meg városunk atyái, de a város tömött levél-tára a bizonyosság rá, hogy a tervezetési sládiumon nem sok indítvány jutott túl.

Most végre olyan beszéd hangzott, melynek meg volt a sikere és nagy horderejű következményét hamar főgjuk megvalósítva látni.

Sipos Árpád tartotta tegnap nagy szabásu, pompás beszédjét Nagyvárad iskola ügyében. Reflektált sok tarthatatlan állapotra, kifejtette, hogy Nagyváradnak bár soha sem volt anyagi tőkéje, de a szellemivel mindig pótolni tudta azt és hogy magyar fajunk vezető pozícióját is éppen szellemi felsőbbsege biztosítja. Meggyőzően bizonyította, hogy az iskolákba fektetett pénz nem holt vagyon, de dúsan kamatozó tőke s hogy nem szabad az iskolák érdekében semmi áldozatot nagy-nak tartani.

Igaza van.

Nagyvárad bele ment a községi iskolák felállításába s ha bele ment, a város méltóságához mérten kell az iskolákról gondoskodni. Nem szabad százféle előbbi célra szolgált épületbe zsufolni a gyermekeket, hol szellőztetés vagy elég világozottságról nem lehet gondoskodni. Nem szabad zug utcákba dugni az iskolákat, vagy ha a körülmények kívánják ezt, legalább gondoskodni kell tisztességes jár-

dáról, melyen megközelíthető legyen sáros időben is. Nem szabad elterhelni a tanítószágot a növendékek szerfelett nagy osztály számával, mert így kellő eredményt bár mily lelkiismeretesség mellett sem mutathat fel és könnyen közönyössé lesz nemes, de nehéz pályáján.

Mind e bajok meg voltak s mind ezen segítve lesz a Sipos beszédjének hatása alatt történt szavazás által.

A város elhatározta, hogy minden egyéb tervezetésekből kivéve, önállóan oldja meg az iskola kérdést. A szükség szerint újakat emel, egyszerűen, de a jövőre számítva tágas tantermekkel, új tanerőket vesz alkalmazásba, mi által az osztályok zsufoltságán segít és rendezni fogja az iskolák környékét is.

Ez utóbbi egy pár szekér kavicssal ugyan most is tūrhetően megoldhatná.

Nem sympatirozunk ugyan semmiféle »felekezetenlküli« dologgal, s egyáltalában nem tartjuk indokoltnak a felekezetenlküli iskolák fentartását olyan helyen, ahol a felekezetek — egynek kivételével — mind gondoskodnak iskolákról, de a tekintetből mi is örömmel hallottuk Sipos beszédét, mert a tanügy iránti igaz lelkesedés sugárzott ki beszédjéből és ha már fennállanak a községi iskolák és városunk lakosainak, még pedig éppen az egyszerűbb néposztálynak gyermekei látogatják is ez iskolákat, akkor meg kell szüntetni a tanügy és a gyermekek érdekében azt a sok hiányt, mi idáig a községi iskoláknál oly igen is érezhető volt, a tulsufoltságot, az iskolák elhanyagolt állapotát.

P—y.

**A képviselőház második bíráló bizottsága** Apáthy Péter elnöktete alatt tartott mai ülésében tárgyalta az 1896. év nov. 12-én tartott kisuczaujhely-várnai képviselőválasztás megtámadása és vizsgálata körül felmerült költségek ügyét.

Sipeky Sándor, a megválasztott képviselő mandátumáról, tudvalevőleg a pótvizsgálat elrendelése után nyomban lemondott.

A kérvényezők képviselőtében Günther Antal, a védelem képviselőtében Rajner Béla ügyvéd jelent meg.

Kozma László előadó felolvasta a kérvényezők folyamodványát, melyben a kérdéses képviselő választás megtámadása körül felmerült összes költségek megtérítésére a lemondott képviselőt kéri kötelezteni; ismerteti egyúttal az ügynek a költségek kérdésére tartozó részletét. Günther Antal ragaszkodik az írásban beadott kérvényhez.

Rajner Béla a kérvényezők kérelmének jogosulatlanságát indokolva, a kérelmet elutasítani kívánja.

A bíráló bizottság a következő határozatot hozta: a kérvényező és védekező feleknek egymással szemben támogatható költségeit kölcsönösen megszünteti. A foganatosított vizsgálat tényleges költségeit 1968 frt 44 krban állapítja meg, egyben a kérvényező és védekező felet a megállapított vizsgálati költségek közös viselésére kötelezi, olykép, hogy abból egyfelől 984 frt 22 krnak egyetemleges megfizetésére kérvényező Posta Jánost és társait, — másfelől 984 frt 22 krnak megtérítésére Sipeky Sándor lemondott képviselőt marasztalja. A bizottság megállapodásával szemben Bartha Ödön külön véleményt jelentett be oly értelemben, hogy a

## A „TISZÁNTÚL“ TARCZAJA.

## Szikra Samu ügyvéd ur bojtárja.

Irta: Radványi Aladár.

Én nem tudom, vajjon mi az a szerelem?  
De, megvallom, nagyon kutatni sem merem,  
Nehogy úgy járjak, mint történt a napokban,  
— Olvashatták kérem az összes lapokban —  
Hogy csak csupa szerelemből  
Elment a halálba  
Tekintetes Szikra Samu  
Ügyvéd ur bojtárja.

Szürke volt a szeme, szürke a ruhája,  
Kilencz napos portól szürke a csizmája.  
Borzas, zihált haja fésüt soh' sem látott,  
Minden három évben váltott uj kabátot.  
Pedig hát volt a fiunak  
Elég jó állása:  
Szikra Samu ügyvéd urnak  
Ő volt a bojtárja.

Olyan eszöndes fiu! A légynek sem ártott,  
Sértő szóval soha senkit meg nem bántott.  
Ha végezte dolgát egyhanguan, eszöndben,  
Hallani lehetett, mikor a légy röppen.  
Hát ugyan még hogy járt volna  
Társaságba, bálba,  
Tekintetes Szikra Samu  
Ügyvéd ur bojtárja!

Hanem egy napon — már tavaszodott szépen,  
Zengett a madárdal ragyogó napfényben,  
Kipattant rügyéből a fák lombozatja,  
Csacsogott a patak, járt az eke szarva —  
Akkor esett, hogy egy leányt  
Az utcán megláta  
Tekintetes Szikra Samu  
Ügyvéd ur bojtárja.

Mostanig szürke volt a szeme, ruhája,  
S hozzá olyan eszöndes! A légynek sem árt.  
Most egyszerre szeme örök tűzben égett,  
Egy dolgot jól csinált, elhibázott négyet.  
Fényes czipött szép, uj ruhát  
Húzott fel magára  
Tekintetes Szikra Samu  
Ügyvéd ur bojtárja.

Megesodáltak. Hanem ő észre sem vette.  
Szegény fiunak hát nagy lön a keserve.  
Még rosszabbul végzett mindentéle dolgot,  
Mig egyet megesinált, huszat is elrontott.  
És egyszerre járn kezdott  
Társaságba, bálba  
Tekintetes Szikra Samu  
Ügyvéd ur bojtárja.

Ott húzza a cigány. Sír a kesergője,  
Hogy a ki csak halja, kiesordul a könnye.  
Aztán jön a vigja: tűzre, lángra gyullaszt,  
Szinte biztat: búdat szerelembe fullaszd!  
És halgatja, mig mellette

Ott ül a lányka,  
Tekintetes Szikra Samu  
Ügyvéd ur bojtárja.

Hallgatja, hallgatja — s egyszerre hogy, hogy nem,  
Egész arca reszket, lázban ég hirtelen.  
Vére forr, hogy szinte nem is bír már véle,  
Mámorba ragadja izzó szenvedélye.  
Csókot lop rá a leányka  
Piros ajakára  
Tekintetes Szikra Samu  
Ügyvéd ur bojtárja.

Elsáppad a leány; nincsen rá egy hangja,  
Jaj, de jobban beszél remegő alakja!  
Azután kipirul — jaj, csak a két szeme,  
Csak az ne volna oly megvetéssel tele!  
Elfut — végleg. És ott marad  
Egyedül, magába  
Tekintetes Szikra Samu  
Ügyvéd ur bojtárja.

Én nem tudom, vajjon mi az a szerelem,  
De, megvallom, nagyon kutatni sem merem,  
Nehogy úgy járjak, mint történt a napokban,  
— Olvashatták kérem az összes lapokban —  
Hogy csak csupa szerelemből  
Elment a halálba  
Tekintetes Szikra Samu  
Ügyvéd ur bojtárja.

választási ügy körül felmerült összes költségek viselésében b. Ktoch volt választási elnök marasztaltassék el.

## ORSZAGGYULES.

### A képviselőház ülése.

Budapest, február 10.

Amíg odabenn a földmivelési budgetet tárgyalták, a folyosón nagy csoport újságíró és képviselő előtt Pichler egy levelet olvasott fel Rónay Albert bárótól, akinek a házasságát a főkapitány akadályozta meg polgári származású jegyességével. Perczel miniszter ezt letagadta a Házban, de a fiatal báró most leírja, mint huzcolták őket el a detektívek, jegyességhez a rendőrök szemérmetlen kérdéseket intéztek, a főkapitány őt pressionálta, hogy mondjon le házasságáról, különben jegyességét eltolonczzoltatja. Mikor a főkapitány terrorizálása nem használt, kilépett a szomszéd szobából anyja, testvére és ügyvédjük s a főkapitány-nyal együtt addig terrorizálták, míg el nem ment velük a közjegyzőhöz, ahol lemondassák — 2000 forint évi járadékért — egész vagyonáról s megígértették, hogy míg anyja él, el nem veszi jegyességét.

S most — így kiált fel a fiatal báró — szégyenlem magam: vadházasságban élek jegyességemmel, mert szívemből szeretem, el nem hagyhatom. S mindezt egy embernek: drága hazám fővárosának főkapitányának köszönhetem.

Pichler a levelet föl akarja olvasni a Házban, lehet, hogy már holnap a napirend előtt teszi szavát.

\*

Elnök: Szilágyi Dezső.

Mint hogy elnök nem jelentett be semmit, mindjárt rátért a Ház a

#### földmivelésügyi tereza

költségvetésének folytatólagos tárgyalására.

Bessenyei Ferenc: Bizalommal viseltetik a kormány iránt. Elitélendő — mondja — hogy a néppárt s ennek egyik szónoke, Molnár János minden bajért a kormányt s a liberális eszméket teszi felelőssé és az egyházpolitikai reformokban a vallás ellenségét látja. Holott ép a néppárt jeles vezére, Asbóth János a vallás szabad gyakorlásának kiterjesztésére áldásosnak deklaráta azokat az eszméket, melyeket látja most elítél. Foglalkozik Solymossy Lajos tegnapi beszédével. A fideicommissumok fölállítását veszélyesnek tartja. A kivándorlás oka a birtok megkötöttsége: a fideicommissum alatti fundusok. Évről-évre gyarapodik a kivándorlók száma. Aggasztó e jelenség. Főlölesnek látja Solymossy beszédének azon textusát, melyben azt mondja, hogy idegenek összevásárolják a magyar földeket; ez a kijelentés — ugymond — ép úgy hangzik, mintha valaki jól belátva fölkel az asztaltól és azt mondja: minék egyik más, mikor ő már jóllakott. A közgazdasági politika a vidékek befásítása s a gyümölcstermelés előmozdítása. A talaj alkalmasságát használja fel a kormány a leggyümölcsözőbbnek látszó termelés meghonosítására. Nemzetgazdasági szempontból célszerű volna Temesvár környékén egy magyar telep felállítása, hogy ott egy munkás nép otthonosan találja magát, művelné a földet s a mellett a magyarság védbástyáját képeznék a különböző nemzetiségek között. A szociális bajok orvoslására többet lehetne tenni, mint most. Ha lóra van az államnak 150.000 forintja, legyen pénze azokra a szegény nyomorultakra, kik véres verejtékkel szerzik kenyereket. Ha van az államnak gondja azokra az uri emberekre, — mondá — kiknek gyilkos, rabló a nevük, legyen gondja azokra is, kik ezeknek eltartásáért súlyos adót fizetnek. A gazdasági iskolák hallgatója nagyon kevés, pedig a kormány nagy kedvezményt ad a tanulóknak. Gondosodjunk arról, hogy ne vándoroljanak a milliók ki a külföldi fürdőkhöz, hisz

nálunk gyönyörű vidékek vannak forrásokkal, melyet már a rómaiak is nyaralóul s üdülőhelyekül használtak. Kívánatos, hogy a szegény vasuti és posta alkalmazottak Herkulesfürdőn olcsó ellátásban részesüljenek. Nyissuk meg fürdőinket a külföldiek előtt s ne idegenítsük el onnan a mieinket. En abban a korban éltem, — mondá — mikor a sajtószabadság megszületett s az én lelkiismeretem nem engedi, hogy a sajtószabadság legcsekélyebb megszorításába beleegyezzem (általános éljenzés.) Az igazító sajtót magának a tisztességes sajtónak kell megrendszabályozni. Kinövése lehet minden ideának, de azért magát az ideát nem kárhoztathatja. Különben a költségvetést elfogadja. (Eljenzés a jobboldalon, szónokot számosan üdvözlök.)

Utána Zichy Jenő szólal föl: Eleinte a társadalmi viszonyokról beszél, aztán Solymossy báróval polemizál, a kinek felfogása az erdőkezelés és kihasználásra nézve téves.

Bedő Albert államtitkár: Behatóbban kell foglalkozni azon bajjal, mely az ország minden részében fölbujzandó s mely magát szocializmusnak nevezi, de nem más, mint kommunizmus. A kormány, de különösen a földmivelési tarcza messzire menő intézkedéseket tett. Így a kormány a kisgazdák számát meg akarja növelni. Szükségesnek tartja a kisbirtokos munkásosztály megteremtését. A munkás házi tüzhelye körül maradjon, otthon szerezhesse meg szükségleteit. De a kisbirtokos megteremtése nem teszi szükségessé a nagybirtok megdöntését, hanem a kisbirtokkal arányos nagybirtok létesítését. Ezen cél megteremtésére vannak az államnak területei, melyek alkalmasak a felosztásra. Másrészt egyes nagybirtokosok szívesen eladják birtokuk egy részét, hogy a megmaradó részt annál jobban beruházhassák. A munkásosztály érdekeinek előmozdítására sokat tesznek a szerződési viszonyok, melyek a munkást nem rendelik alá a munkaadónak, hanem annak mintegy társa, kívül közöségben él. Ilyen egészséges állapotot találhatunk fel a Székelyföldön. Nem szabad elfeledni, hogy a földműves nép a haza védelmében is legerősebb bástya. Meg kell mutatnia népnek, hogy az ő érdekének a megvédését komoly feladatunknak tartjuk. A gazdaközön ég a könnyű hitelt támogatja a létért való küzdőlemben.

Elismerés illeti meg a minisztert, mert a rosszabb területek erdősítésére 5000 forintot utalványozott. A költségvetést elfogadja. (Helyeslés a jobboldalon.)

Elnök az ülést öt perczre felfüggeszti.

#### Szünet után

Visontai Soma szólal föl: Kérde, hogy a volt minisztereknek azért kellett-e tárczájukat elhagyni, mert azt a programot, melyet kifejtettek, nem valósíthatták meg. Csodálatos, hogy a volt miniszterek és államtitkárok a jobboldalon mondják el beszédüket, pedig Tisza Kálmán mondta, hogy a volt minisztereknek az ellenzék erejét kell felfrissíteni. Mikor oly izgalmak és forrongások keletkeznek, melyek a nemzet supremációját veszélyeztetik, a pártoknak egymást kell támogatni. Most pedig a vélemények nagyon eltérők a Házban. A sok magyarázat után — folytatja — senki sem fejtette ki, mit akarnak a szocialisták. A bajok elhárítására a kormány az első és legfőbb képül a csendőrség szaporítását tartja.

## Városi közgyűlés.

— Első nap. —

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága tegnap délután tartott közgyűlése interpelláció áradattal kezdődött s megkapó szép jelenettel ért véget.

Az interpellációk általában érzett bajokat tártak fel, csak hogy ezek mindenikét aligha van módjában a polgármesternek megszüntetni.

A közgyűlés legérdekesebb mozzanata azon remek beszéd volt, melyet dr. Sipos Árpád, kulturális haladásunk e lelkes bajnoka mondott az iskolák építése tárgyában. Tomboló lelkesé-

dés kísérte a szép beszédet s nem egy előre elkészített mondóka veszett kárba s szaporította az el nem mondott beszédek számát.

A közgyűlésről a következő tudósítást közöljük:

B e ö t h y László főispán elnökölt.

Jelen voltak:

Dr. Baróthy Ákos, dr. Bozóky Alajos, Bozóky Béla, Gyöngyösi Lajos, Guttman József, Hlatky Endre, dr. Hoványi Gyula, Kaczián Károly, dr. Konrad Márk, Mezey Mihály, dr. Molnár Imre, Ritoók Zsigmond, dr. Sipos Árpád, Stark Gyula, Szokoly Tamás, dr. Várady Zsigmond, Schöpplin Agoston, Andriška Károly, Beczkay Lajos, Bertsey György, Csobánézy Lajos, Déry János, Fekete László, Hoványi Géza, Mészáros József, Mihálovics János, Milibák József, Papp István, dr. Sarkadi Lajos, Stern Herman, Frankl László, dr. Friedländer Samuel, Gábel Jakab, dr. Kurländer Ede, dr. Moskovits József, Schwartz Antal, Serényi Gusztáv, Ternyei Antal, Aufricht Mór, Balogh Döme, Bartsch Sándor, Czegléd Sándor, dr. Döry Ferencz, Farkas Izidor, dr. Grósz Albert, Gyalokag Lajos, Heringh Sándor, Ince Lajos, Janky József, dr. Kazay Kálmán, ifj. Köhn Samuel, Kugler Albert, Kunz Gusztáv, Mihályi Adolf, Molnár Imre, dr. Munk Béla, Munk Jakab, Müller Salamon, Némethy Károly, Nyíry György, Papp György, Rendes, Vilmos, Schenker Mihály, dr. Sonnenfeld Zsigmond, Száhländer Károly, Sztarill Ferencz, Steiner M. Albert, dr. Vári Szabó Béla, Weiszlovits Adolf, dr. Bulyovszky József, Récz Mihály, Komlóssy József, Szűts Dezső, ifj. Rimler Károly, Sztarill János, Bordé Ferencz, Dus László, Tóth Márton, Busch Dávid, Hegedűs Géza, Jablonszky Emil, Ragány János, Nemes Jenő, Szűts István, Szántó Lajos.

A főispán megnyitóját után felolvasták

#### a polgármesteri jelentést.

A havi-jelentésnek a közigazgatás menetére vonatkozó adatait már közöltük.

#### Az indóház kibővítése.

Nagyvárad város közigazgatási bizottsága fél éves jelentésében kérte a nagyvárad vasut állomás kibővítését.

A polgármester bejelenti, hogy a miniszter ez ügyben leírt. Az állomáson a tolatásoknál — a miniszter leírata szerint — niúcsen feunakadás s így annak kibővítését nem tartja szükségesnek, különösen a várad-velencei új állomás megnyitása óta. — A felvételi állomás azonban a miniszter belátása szerint is szük. Az épületek kibővítését tervbe is vették az 1903. és 1904. évekre.

Ennek a leíratnak ismertetése után a polgármester jelentése megjegyzi, hogy a közigazgatási bizottság sem a tolatásoknál felmerülő akadályok miatt élt felterjesztéssel, de a felvételi épület annyira szük, hogy a mostani állapot tarthatatlan. Az elhalasztás nem indokolt. Javasolja, hogy írjon fel a törvényhatóság az öszminiszteriumhoz s kérje az állomás felvételi épületeinek soronkivüli kibővítését.

#### Per a város ellen.

Néhai Glatz József volt árvaszéki pénztárnok örökösei Nagyvárad városától egy 800 forintól szóló s kanczióban letett takarékpénztári könyvet követelnek s ez iránt pert indítottak a város ellen.

A per megindítását a törvényhatóságnak bejelenti a polgármester.

#### A törvényhatóság részvéte.

Ezután kegyeletos hangon emlékezik meg a polgármester jelentésében néhai gr. Tisza Lajos elhunytáról. A város nevében résztvett több bizottsági taggal Geszten a temetésen s indítványozza: fejezze ki a város jegyzőkönyvében részvételt s részvétlatot intézzen Tisza Kálmánhoz.

Mely részvételt emílti fel még Papp János városi tanácsos halálát és Kunyhóssy János bizotts. tag elhunytát. Mindkettő emlékét

jegyzőkönyvében örökítse meg a törvényhatóság.

Bejelenti továbbá, hogy a főispán gazdasági tanácsnoki állásra Komlóssy József tb. főjegyzőt helyettesítette. — A tanácsnoki állást decemberben töltik be.

Jelenti a polgármester, hogy a gyermek-kórház javára az általános gyűjtés megtörtént s úgy ez, mint a városi bál a szép célra tekintélyes összeget hozott. A jövő havi közgyűlésen a jövedelmet kimutatja.

A gyermek-kórház javára különben a Gazdasági és Iparbank, az orth. izr. hitközség 100—100 frtot, a Polgári Takarékpénztár 20 frtot s magánosok 5—10 frtot adományoztak.

A jelentést tudomásul vették; a vasut állomás épületének kibővítéseért felirnak az özszerminiszteriumhoz.

Gr. Tiszta Lajos, Papp János és Kunyhóssy János elhunytá felett részvételt a törvényhatóság jegyzőkönyvébe iktatja; Tiszta Kálmánhoz és özv. Kunyhóssy Jánosnéhoz részvétíratot intéz.

Végül az adományokért köszönetet szavazott.

#### A koldusok és más.

Ezután megindult az interpellációk áradata. Már tuljárt a IV-en az óramutató, a polgármester még mindég nem jutott hozzá, hogy az interpellációkra válaszoljon.

Az interpelláció-attakot dr. Várady Zsigmond kezdte meg. Erélyt kér a polgármestertől le- és felfele. Az első panasza a koldusok ellen van. Tarthatatlan a mostani állapot. Az utcái koldusok, leginkább a cigányok tolakódása, gorombasága fényes nappal a rendőrség szeme előtt, már tűrhetetlen. Ha a polgármester egy kis erélyt fejt ki, ez az állapot megszűnik.

A másik kérdése felfele szól. A vasut állomás szűk s a kormány nem akarja kibővíteni. Ne csak a papíron intézzenek feliratokat, hanem a polgármester személyesen járjon el a miniszternél; hozzá le onné azokat a városi ügyeket, a melyek már oly régen fenn vannak. Gunyosan említi fel, hogy a színház ügye 5 hónap óta fenn van. Járjon el ebben a belügyminiszternél.

#### A villamos vasut.

Dr. Hoványi Gyula azért szólal fel, mert a villamos vasutról semmi nincs a polgármester jelentésében. Három kérdést intéz a polgármesterhez:

1. a polgármester a január 13-iki közgyűlés után felhasználta-e minden jogi eszközt, hogy az egyedül illetékes faktor: a törvényhatóság kizárólagos joga a villamos vasut építésének engedélyezésnél ne vonassák el?

2. Ha a jogi eszközöket felhasználta, mi volt a hatása a milyen stadiumban van jelenleg az ügy?

3. Szándékozik-e minden eszközt felhasználni arra, hogy a város közvetlen jogát érvényesíthesse s a két vállalkozó között önállóan, függetlenül választhasson?

#### A szabadságharcz 50 éves fordulója.

Déry János a szabadságharcz 50 éves fordulójának mikénti megünneplése tárgyában kérde a polgármestert, hogy történetek-e intézkedések az ünneplésre s ha nem, miért nem?

#### A vendéglősök szabályrendelete.

Még egy utolsó interpelláció volt. Stern Hermann szólalt fel, hogy a vendéglősök, szállodások, kávéházok egy évvel ezelőtt kérték a reájuk vonatkozó szabályrendelet módosítását, de még ma sem kaptak választ, sem a törvényhatóság elé nem került a dolog.

#### A polgármester válasza.

Dr. Bulovszky József polgármester pontonként válaszol az interpellációkra. Örömet fejez ki a felett, hogy a bizottsági tagok

érdeklődéssel viseltetnek az ügyek iránt s örömmel adja meg a választ.

A koldusokra megjegyzi, hogy már többször megkereste a rendőrséget, hogy a botrányoknak elejét vegyék. Egy-két eset azért fordul elő. Nagyon nehéz kérdés ez, különösen Nagyváradon, mert az állapotot egyszerű parancssal nem lehet megszüntetni. Tanulmányozzák a kérdést s törekednek a helyzeten segíteni.

Az állomás kibővítésre nézve éppen mostani jelentésében javasolja a felirat küldését.

Az egyéb ügyekben hosszabb időt töltött Budapesten s biztató választ kapott. A színház ügyben ő kérte az illető referenst, hogy tekintettel az utca hővítés nagy kérdésére, a költségeket gondosan számítsák utánna. Ezért kérik a dolog. — Minden ügyben megtette a mit lehetett.

Hoványi Gyulának azt válaszolja, hogy a felebbezés miatt nem rendelte el a főispán a rendkívüli közgyűlést. A felebbezést azonnal felküldték s ha leérkezik, rendkívüli közgyűlésben határozhatnak. A miniszterhez olyan kísérő iratot küldött, melyben a Hoványi Gyula kívánásának megfelelőleg védte a város autonóm jogát. Fel megy ismét Budapestre.

Szokolay Tamás: Intse le Lukács minisztert!

Dr. Bulovszky József polgármester ezután a Déry interpellációjára válaszolt. A márciusi ünnep részleteinek kidolgozására a tanács fel lett hatalmazva. Egy hónap van még, addig megteszik az intézkedéseket. (De a Bánffy szája ize szerint ne ápril 14-iki ünnep legyen belőle!)

Sternnek azt válaszolta a polgármester, hogy még nem volt előtte az ügy. Kéri válaszában tudomásvételét.

Ifj. Rimler Károly szintén válaszol a koldus ügyre s számokkal bizonyította, hogy mennyi koldust összefog a rendőrség s tolonczol el. Adatokat gyűjt most a szegényügy rendezéséhez. Rendőri intézkedéssel nem lehet a koldulást megszüntetni. — Stern Hermannnak azt válaszolja, hogy a tanács nem tett eleget a kérelemnek, a jövő közgyűlés elé kerül az ügy.

A polgármester válaszáat az interpelláló tudomásul vették Stern kivételével.

A közgyűlés nagy többsége tudomásul vette ezt a részt is.

#### Folyó ügyek.

Délután fél 5 óra fele került a sor a folyó ügyekre.

A belügyminiszter körrendeletét, hogy a tisztviselők elleni büntető ügyek soronkívül intéztesse el, — tudomásul vették.

A kereskedelmi miniszter körrendeletét adott ki a munkások érdekeinek a vállalkozókkal szemben való biztosítása tárgyában.

Dr. Sarkady Lajos szerint ez kapcsolatba hozható a kamara és az ipartestület által készített hason irányú szabályrendelet-tervezettel. — Azzal vegyék tudomásul, hogy a szabályrendelet mielőbb beterjesztessék.

Mihelfi Adolf ajánlja, miszerint jövőre tegyék ki az árlejtsi hirdetés-ekben, hogy a vállalkozó letett biztosítéka 1-ső sorban a város biztosítására, 2-od sorban a munkások bérére szolgál fedezetül.

A körrendeleteket tudomásul vették s a Sarkadi és Mihelfi módosításait kiadták a tanácsnak.

A földmívelési miniszter tudatja, hogy Nagyváradon nem állíthat fel vegyszeti és bakteorológiai intézetet, mert nincs fedezete rá.

Kiadták a tanácsnak, hogy tegyen előterjesztést, mi módon lehetne az intézetet létesíteni.

A központi választmányba egyhangulag Szokolay Tamást választották be.

A jogügyi bizottságba: dr. Moskovits József; a szintügyibe: id. Gyálóka József; a pénzügyibe: dr. Kurländer Edét; a

nyugdíj-bizottságba: dr. Déry Ferenczet és a szépészeti-közlekedésibe: id. Gyálóka József választották be. A tolonczház és óvoda építésére nézve a tanács előterjesztette, hogy eltekintve Scherz Károly pótlólag adott ajánlatától, a tolonczházra, Rendes Vilmos, az óvodára Incze Lajos a legolcsóbb vállalkozó, azonban mindkét vállalatot Rendes Vilmosnak javasolják adni.

Ez ellen többen felszóltak s végre is új árlejtsé megtartását fogadták el.

A nyomatványok szállítására nézve Láng József tette 42% leengedéssel a legelőnyösebb pályázatot.

Déry János a közgyűlést megelőzőleg ugyan egy pótajánlatban még tovább megy a leengedésben, de a nagy többség a Láng József ajánlatát fogadta el.

#### A házaló kereskedés.

A házaló-kereskedés megszorítása tárgyában a kereskedelmi és iparkamara többrendbeli módosítást tart szükségesnek. A tanács azonban ezt nem tartja szükségesnek, mert van erre nézve már szabályrendelet s az engedélyeket a kapitányi hivatal adja ki.

Dr. Sarkadi Lajos szükségesnek tartja a módosítást és szigorítást. Azonkívül a meglevő szabályrendeletet sem hajtották végre. A kapitányi hivatal nem tudja elbírálni, mire ad házalási engedélyt s így silány külföldi gyári készítményeket a közönség nyakába akasztanak. Különben már törvény javaslat is van a házalásra.

Hlatky Endre: az ügyet a jogügyi bizottságnak adják ki.

Kunz Gusztáv megerősíti dr. Sarkadi állításait, de elfogadja a Hlatky indítványát.

Sarkadi Lajos hozzájárulása után egyhangulag a Hlatky indítványát fogadták el.

A sorompókon és vasuton érkező tárgyak után köveztvám és behozatali illetékre nézve a tanács javaslatára felirnak a miniszterhez s 18 évre az engedély meghosszabbítását kérik.

#### Az iskolák építése.

A tárgysorozat legérdekesebb pontja a községi iskolák fejlesztése volt.

Aprólékosan, részletesen ismertettük már ezen fontos ügyet s ezuttal részletezésébe nem is bocsátkozunk, csupán arról a fenomenalis beszéd hatásáról emlékezünk meg, a melyet dr. Sipos Árpád iskolaszéki elnök mondott s mely magával ragadta az összes hallgatóságot. Több beszéd nem is volt. Midőn Komlóssy József tb. főjegyző felolvasta a tanács előterjesztését felállott dr. Sipos Árpád s a következő beszédet mondotta:

#### Tekintetes közgyűlés!

Méltóztassanak megengedni, hogy a Tanács előterjesztésének indokait kiegészítem s egyuttal a kérdés előzményeit és fejlődését röviden megvilágosítsam.

Régóta ismert tény, hogy a városi iskolák helyiségei elégtelenek, egy részének állapota pedig épen tűrhetetlen és hogy a helyzet tarthatatlansága a tanulók számával együtt növekszik, ámde azt is érejte mindenki, hogy e bajnak orvoslása a városnak tetemes anyagi áldozatába kerül és épen azért — mint egy kellemetlen tartozásról a rosszfiú adós — igyekeztünk arról keveset beszélni.

Midőn pár évig már az iskolaszéki elnök tisztét vittem, tapasztalataim meggyőztek arról, hogy ezt a halogatást tovább folytatni nem lehet, mert az iskolák állapota évről-évre rosszabb minden évben több és több gyermeket voltunk kénytelenek helyiség hiánya miatt a felvétel alkalmával visszautasítani, a polgári leányiskolánál pedig az idegen illetőségeket csak akkor vettük fel, ha a helybeliek részére fenn tartott beirási napok letelével még hely maradt. Ámde ezen a kötelező oktatás szelle-

mébe ütköző — védintézkedések is meddő eredményt mutattak, mert ezek dacára azt láttuk, hogy egyes osztályokban a tanulók létszáma a százat meghaladta és hogy a gyermekek mindenütt összezsúfolva, képletilag szólva csaknem egymás hátán ülnek, egyszerre nem irhatnak, a fegyelmezés, tanítás a legjobb igyekezet mellett is szükségkép féleredményt mutat.

Arról is megvontunk győződve, hogy a kir. tanfelügyelő ur — felelőssége tudatában — jó akaratú elnézést nem viheti a végletekig, hanem szíves figyelemzetéseinek eredménytelenségét látva, kénytelen lesz a valót a maga leplezetlenségében a kultuszminister ur előtt feltárni annyival inkább, mert hisz ő excellentiája erről egyébként is szerethet értesülést. Részemről — az elmúlt mozgalmas években — mindig aggódtam, hogy egy kultuszministeri látogatás szerencsésében részese lehet városunk, amikor is tanügyünk legfőbb vezetője, tanügyünk siralmas állapotát a maga meztelenségében színről-színre küsmervén, könnyen megérthette volna, hogy miért voltunk kénytelenek az ezredévi országos tanügyi kiállításból szerényen itthon maradni.

Ez okok, s hogy a várost anyagi és értelmi károsodás ne érje, megérlették az iskolaszék kebelében az elhatározást, hogy száljunk már egyszer bátran szembe a kérdés nehézségeivel, hogy lássuk a lelkiismeretes kutatás világánál a reánk váró áldozatok nagyságát, mik az ismeretlenség homályában meszeszerű, csaknem félelmes mérveket öltöttek és hogy győződjünk meg arról, ha vajjon azt, ami törvényes és culturalis kötelességünk, csakugyan képtelenek vagyunk-e teljesíteni?!

Igy történt, hogy indítványom folytán az iskolaszék 1894-ben saját kebeléből egy bizottságot küldött ki, mely aztán a városi tanács megbízottait magát kiegészítve: vegyes bizottság elnevezése alatt mindent behatóan mérlegelve, a követelményekkel és a város anyagi erejével számot vetve, 3 éven át folytatott munkálatait bevégezve s az iskolák építésére vonatkozó tervezeit elkészítette s az iskolaszék, mintán azokat saját kebelében alaposan átvizsgálta, most a t. közgyűlés elbírálása alá bocsátja.

Két kérést kell a tek. t. Bizottsághoz intézmem:

Első kérésem az, hogy az iskolák építésének ügyét kegyeskedjék a többi tervbe vett városi építkezések ügyétől elkülöníteni és már most érdemileg elintézni, mert bármi legyen is a többi alkotások sorrendje és jövő sorsa, az kétségtelen, hogy az iskolákat föl kell építenünk, még ha — amint nagyon helyesen jegyezte meg Ritoók ő méltósága — az utcái lámpákat is kénytelenek lennénk eloltani, mert az utcái sötétségénél jóval nagyobb baj az értelmi sötétség. Az összekapcsolás pedig az alkotásokkal a kérdés elnapolását és ezzel egy most szerencsésen kínálkozó alkalom elszalasztását jelentené. És senki sem biztosíthat bennünket arról, hogy ez alkalom ismétlődik, hogy a kultuszminister ur a tanügy terén a város részéről tanusítandó áldozatkészség fejében a polg. leányiskola építési költségeinek megtérítése jövőben is kész leendő; sőt senki sem biztosíthat arról sem, hogy ha az iskolaügyek a többi teendőkhöz kapcsolatban a különböző bizottsági tárgyalások kátyuiból huzamosan megrekednek, a miniszter ur a tanügy nyomorúságos állapotát látva és semmi haladást sem tapasztalva, nem fogja-e a még az évi 7000 frt segélyt is megvonni és áldozatkészebb községek segélyezésére fordítani?!

Második kérésem az, hogy az előterjesztett

tervekből ismeretes elhelyezkedést — mint egyedül czélszerűt és helyest — ne méltóztassanak megbolygatni, mert ezzel nem csak a kérdés lenne szintén elodázva, hanem a czélszerű dislocatio rovására a legnagyobb zavarok támadnának. Csak például említem meg, hogy ha a szomszédos magtár telke tartatnék fenn a városháza számára, eltekintve attól, hogy az ujjvárosi akadémiái épület e czélra vétetett meg, akkor előállana az a helyzet, hogy míg ujjváros az elemi iskolák számára 3 telek fölött is rendelkeznek a város, addig Olasziban éppen az az egy telek hiányoznék és éppen az elemi és polgári leányiskolák számára, miknek építési költségeit a miniszter urtól reméljük. Hogy alkalmas helyen és terjedelemmel kapna-e egyhamar telket a város? az nagy kérdés, mert hisz 6—800 gyermek részére szükséges, elkülönített udvarról és játszó helyről van szó! A vegyes bizottságnak volt alkalma az arra való telkek megszerzésének nehézségei felől elég tapasztalatot gyűjteni és most, midőn a város részére a polgári leányiskola, tehát a legköltségesebb építkezés terheinek a miniszter ur részéről leendő megtérítését az erélyes és gyors elhatározás biztosíthatja, nagyon kérem: ne méltóztassanak — a jóváhagyott törvényhatósági határozatokkal — iskolai czélokra megvásárolt telkek elvonása által a czélszerű elhelyezkedést megbolygatni és ezzel a kérdést ismét elodázni, a miniszter ur anyagi támogatását pedig kérdésessé tenni.

Ezek előrebocsátása után áttérek a kérdés pénzügyi oldalára. Az építkezések összege — csak a kerek számokat használom — mintegy 214,000 frtra megy.

Kétségtelenül tekintélyes összeg s még a tanügy lelkes barátai is aggódnak a miatt, hogy az ilyen nagyszabású tervek szertelen költségesek voltak miatt kockáztatják az elérhető és kivihetőt. Ez aggodalmokkal szemben biztosítható mindenképpen, hogy az iskolák terveinél minden, a mi csak legtávolabbról is emlékeztet a fényűzésre, gondosan mellőzve van. Ha valaki azt hiszi, hogy az épületek különél: carijatidok ballastradok, oszlopok, tornyok, faragványok, vagy bármiképp nevezhető ornamenticák, belsejében pedig festések, díszes lépcsőházak, stucco-tok, parkettek, porcellán kályhák, tükröablakok, egyezőval bármiméző fenyűzési berendezések tervezetnek, az nagyon csalódik. Mindebből semmi sincs. A legegyszerűbb téglafalu épületek ezek, miknek éppen csak a vakolat és meszelés lesz beüöl, s a vakolat és talán festés kívül képezné egyetlen díszüket.

Önként támad a kérdés: így egyszerűség mellett honnét származik tehát az a nagy elővigyázat? Erre a kérdésre is megadom a felvilágosítást.

Először is az a 214,000 frt építkezési összeg csak egy maximális előirányzat, melynek kiszámításánál a mérnöki hivatal a városi hivatalos építkezési egységárhoz volt kénytelen alkalmazkodni s ez áráról azt mondják, hogy elég magasabb, úgy hogy nagyobb és tömegesebb építkezések egészséges versenyének esetén 20 százalék leengedésre is bizton lehet számítani, ami az építkezések végösszegét 170,000 frtra redukálná.

Még mindig elég magas összeg, azonban itt kérem figyelembe venni, hogy e tervezetek kereteinek megállapításánál, már akár a helyiségek terjedelmét, akár azok számát tekintjük, nem lehetett a mai iskolák méreteit irányadóul venni, hanem az eddigi fejlődés tapasztalatait figyelembe véve, nem csak a mai szükségletek kielégítésére, hanem a közel jövőben várható fejlődésre is kellett gondolni, nehogy

előálljon az az eredmény, hogy midőn helytelenül alkalmazott takarékossgal felépülnek az iskolák, nyomban ismét érezhető legyen az iskolai helyiségek elégtelensége. Nem monhatunk, T. Bizottság, és nem is mondhatunk a mai keretekben, mik talán elégségesek voltak 27—28 év előtt, de kétségtelenül van elegendők ma, midőn az akkori létszám — részint a lakosság s azzal a tankötelesek szaporodása, részint a szigorúabban fogantatosított összeírás következtében — csaknem kétszeresre emelkedett és a közel jövőben legalább is ebben az arányban fog emelkedni.

Ezen egyedül helyes, mert az élet tapasztalatain alapuló álláspont következtében az építkezések a fejlődés követelményeihez mértelen tervezetnek.

Igy a v. velencei iskoláknál a 4. 5. és 6. osztályokat úgy a fiu, mint a leányiskolánál el kell különíteni, mert százon felül, ugyanazon a teremben, 3 különböző osztályt oktatni, fegyelmezni paedagogiai nyomorúság s oly terhes feladat, hogy legjobb tanerőink belebetegesnek és segéd tanerőkkel vagyunk kénytelenek őket feladataikban támogatni.

E végből 2 új tanteremre, egy-egy tanítói értekezleti szobára, egy-egy tanszertárra van szükség és mert mindezen helyiségek az épület két szárnyának végéhez építendők, hol éppen az ürszékek vannak, ezeket a belső oldalakra kell áthelyezni, ami nagy költséggel jár, továbbá az épület homlokzatával párhuzamosan vonuló folyosó két végét külön bejárattal megnyitni, a folyosó közepét válaszfallal elkülöníteni s az egészet beüvegelni szükséges; ez magyarázza meg a nyolcezer frt meghaladó kiadást, melyből azonban valószínűen 20% leszámítható.

Ujjvárosban a ref. egyháztól megvásárolt telken épülne az elemi fiu és leányiskola, külön bejárattal, elkülönített udvarral és kerttel, 6—6 tanteremmel, tanítói szobákkal, tanszergyűjteményes helyiségekkel, szolgálakásokkal, fás színekkel stb. Alapjában újból egy emeletre s az utcavonaltól 3 ölnyire belyebb vitt homlokzattal építve előirányzott összege 77.000 frt. A mostani u. n. ör-utcai leányiskolai épület, noha nem régi, meg nem tartható, mert tantermei között kettő szűk s a létező építési vonalhoz alkalmaztatván a többi épület, a homlokzati tanteremek sötétek, az elkülönített játszó udvarok szűkek, a kerti helyiségek nehezen megközelíthetők lennének. Ezért ajánlatosabb a látszólag drágább terv, mely azonban azt hiszem a kivitelenben jóval kevesebbe fog kerülni, mint az előirányzott összeg, sőt alig hihető, hogy az olcsóbb, de rosszabb terv előirányzatát meghaladja.

Olasziban az elemi fiu-iskola helyiségeit — szintén 6 tanteremmel s megfelelő mellék-helyiségekkel a Korona vendéglő alakíttatnék át és bővítették ki, minek költsége mintegy 16000 frtra van előirányozva. Ebből 20%-ot szinte leüthetünk.

A polgári leányiskola és elemi leányiskola pedig a püspökségi magtár telkén épülne föl, szintén külön bejárattal, elválasztott játszó udvarokkal, kertekkel és tornacsarnokkal; a szükséges mellék-helyiségeken, tanítói, igazgatói, gyűjteményes szobákon, szolgálakáson és hat-hat tanteremen kívül: egy nagyobb terem és egy munkaterem tartalmaz, mert a polg. leányiskola helyiségei úgy terveztek, hogy abban egyúttal egy női ipariskola is helyet nyerne. Ez ellen azt hiszem kifogást alig tehetni, nem csak azért, mivel az igen kevésbé fog kerülni, hanem azért sem, mert városunk szegényebb sorsu leányainak módott kell nyújtani arra, hogy kellő kézműipari ki-

képzés mellett magukat tisztességes munkával fenntarthatassák.

Az emeletes épülettömbelirányzata 112,000 frtnál valamivel több, azonban alapos reményünk van ahhoz, hogy ebből a jóval nagyobb összeget vagyis a polg. leányiskola költségeit a kultuszminiszter ur megtéríti, ha t. i. a város közönsége részéről a tanügy terén komoly haladást jelentő határozat támogatja a tanfelügyelő ur jóakarata felterjesztését és városunk vezérferfiainak szíves közbenjárását. E megtérítés — ily feltételek mellett — biztosra vehető, de lehet kérni az elemi leányiskola. költségeinek megtérítését is, hiszen kérni szabad. Minden eshetőséggel szemben, a tanfelügyelő urral folytatott eszmecsere után nehogy a kérdés érdemleges eldöntése a minisztériumban esekély alaki hiányokon fennakadjon, fölkerem a t. mérnöki hivatalt, hogy az egy fedél alatt építendő leányiskolák költségelirányzatát elkülönítve tüntesse ki.

Ez elkülönítés fogantatásánál megjelöltem azokat a tanhelyiségeket, amit a szoroson vett tanhelyiségeken kívül a polg. leányiskola számlájára vezetendők, u. m. a nagytermet, munkatermet, tornacsarnokot és szolgálakást, és így tekintve azt, hogy a földszinti elemi iskolai építkezés olcsóbb és legalább az alapokba a magtárépületet anyagának egy része behasználható, ellenben emeleti polg. leányiskola építése drágább, ez utóbbinak építési költsége 85,000 frtra, az elemi iskoláé pedig csak 27,000 frtra vehető. A mérnöki hivatal buzgó alapos-sággal a telek elkülönített és megosztott értékeivel combinálta számítását, én azonban azt hiszem, hogy ez nem hogy tisztán, hanem inkább szavazná a számítás egyszerűségét annál inkább, mert ha jól emlékszem, ama rég mult időben a tárgyalások azon az alapon folytak, hogy a város megszerzi a teleket s a minisztérium viseli az építkezés költségeit, tehát a telek elkülönített értékét alig lehet a megtérítés számlájára venni.

Nagy vonásokban ez a képe az építkezések tervének s azzal iskoláink fejlesztésének. Együttal magyarázata annak, hogy miért kerülnek a legegyszerűbb tervek mellett is azok mintegy 170,000 frtba, hiszen körülbelül — a nagyterem, tornacsarnokon kívül — 34 tanterem, 24 mellékhelyiség, három szolgálakás stb. épülne vagy alakítatnák át, tehát mintegy 70 hely nem is szólva a tér, udvarrendezésről, kövezésről és fásításról stb.-ről. És mindezt szükség van, ha a közel jövőben beálló fejlődés követelményeiről eléve gondoskodni akarunk; mert méltóztassanak azzal a gondolattal kibékülni, hogy ezen a téren nincs megállás, annál kevésbé visszalépés, hanem csak haladás. Biztosítja ezt a törvény; méltóztassanak csak a népoktatásról szóló törvényt s annak a közönségi iskolák szervezésére vonatkozó részét behatóan tanulmányozni. Nagyon ügyes conceptio; elmondhatni róla, amit Barbarossa Frigyes mondott Olaszországról, hogy befelé számtalan ösvény csábit, de kifelé belőle egy se vezet. Nekünk tehát — akarva, nem akarva — haladnunk kell előre s a haladás legemeliblebb követeléseit elégítjük ki akkor, ha Olasziban, hol polg. leányiskola van, az elemi fiúiskolákat, Ujvárosban pedig, hol polg. fiúiskola van, az elemi leányiskolákat 6 osztályra fejlesztjük, azonkívül a párhuzamos osztályok felállítását és a vallásoktatásra szükséges helyiségek még ott is, ahol az osztályok fejlesztése elodázható, indokolják az építkezések tervezett keretét.

De ekkor aztán iskoláink teljesen megfelelőnek a kívánalmaknak és pedig merem állítani, — hogy aránylag kevés áldozat mellett.

Mert a megtérítést leszámítva, a sajátkézi építkezési költségek 80—85,000 frta apadnának, amihez még a butorok, tanszerek és beszerzések összegét 15,000 frtban hozzászámítva, a kiadások összege 100,000 frtra megy; ámde figyelembe veendő, hogy az iskolai helyiségekre most évenként kiadott 2800 frt bérösszeg terhétől megszabadulunk, ha ebből 800 frtot tűzkárbiztosításra és karbantartásra leütünk is, a 2000 frt megtakarítás csaknem 50,000 frt tőkének felel meg, ami már le van kötve s így a tulajdonképeni kiadás 55—60,000 frtnál többre alig tehető.

Ha szépíteni akarnám a dolgot, azt mondhatnám, hogy ily nagy érdeket tekintve, ez nem is áldozat. De mi sem áll távolabb tőlem, mint az, hogy oly rózsás színben tüntessem fel a helyzetet, a mi nem felel meg a való-nak. Ellenkezőleg férfias őszinteséggel beismerem, hogy ez áldozat; áldozat pedig nem csak az 55—60,000 frt építkezési kiadás, hanem méginkább az: az osztályok szaporításával, a párhuzamos osztályok felállításával, a női ipariskola szervezésével járó kiadások összege, mik évenként 6—8000 frtal fogják megterhelni városunk háztartását, ami 150—200,000 frt tőke jövedelmét kötné le, ha t. i. ily tőkéink volnának. És mégis oly áldozat, amit meg kell hoznunk, mert hisz épen ennyit veszíthetünk ha fukarkodunk és iskoláinkat nem fejlesztjük s ezzel az építkezési, sőt a 7000 frt évi segélyt is elveszítjük, amikor aztán terheink megmaradnak és jó iskoláink még se lesznek!

Nem a tőkealapok rideg számaiban keresem én a kiadásokra a fedezetet, hanem városunk helyzetében és kötelességünk komolyságában. Városunk nem bir mérföldekre terjedő határokkal, értékes földbirtokokkal; újjáépítése óta mindig gondoskodva volt róla, hogy polgárainak valamiképen meg ne ártson — a kövérség, maga a legértékesebb földbirtoka, most restructio alatt álló szőlőhegyei is — régi jogunk szerint industriális földek, mik csak nagy értelmiség, befektetés és szorgalom mellett jutalmazták a birtokos fáradozását. A mi városunk vagyona nem ingatlanokra, hanem polgárainak csüggedni nem tudó erélyében, vasszorgalmában, munkaképességében és — a mi ezeknek elengedhetetlen feltétele — értelmiségében van!

Ez az a tényező, melyből városunk felvirágzását, vagyonsodását várhatjuk, ez az a tényező, melynek fejlesztésénél semmi anyagi áldozattól sem szabad visszariadnunk. És mi, kiket tréfásan városatyáknak neveznek, csak nem követhetjük azon balga szülők példáját, a kik — csak hogy gyermekük részére pár ezer forintot összekuporgassanak — azok nevelésénél takarékoskodnak. Ismétlem: a mi városunk jövője lakossainak értelmiségétől függ, mely a kedvező fekvés előnyeit kellően tudja kihasználni; de honnét remélhetünk értelmes munkásokat, munkavezetőket, iparosokat, üzletembereket, kereskedőket, honoratiorokat, ha az alapoktatástól a legszükségesebbeket is megvonjuk.

De kötelességünk — e kérdés megítélésénél — még magasabb szempontok figyelembe vételére is kényszerít. Csak arra kérem az urakat, hogy a mit t. törvényhatósági bizottság minden egyes tagja nagyon jól tud, arról ne feledkezzenek meg, midőn e kérdés fölött döntenek.

Azt a szerepet, amit a történelemben nemzetünk e földön végig játszott, azt az állást, amit ma is az európai szép családok között s ez országban elfogad, bizonyára nem annyira számbeli tulsúlyának mint inkább fajsúlyának

köszönheti; erősebb munkaképessége, értelmisége s büszke, néha bámulatig menő önérzete és ami ezek folyamányát képezi, vitézsége adták és adják meg neki azt a fölényt, mely miat egyenlő tömegek közt e nemes érzék a pontos specifitu ma a belérték nagyságát fejezi ki.

Ma, mielőtt a kormányzat és államéleti ügyek mindegyik ágazata valódi tudomány, mólyen érzi minden nemzet a művelődés fontosságát és ha körül nézünk barátainkon túl vagy azon belül is, versenyt látjuk a kultura terén és ha az anyagi és szellemi cultura ezen versenyében lemaradunk, — nem! — Ma csak nem vetünk többé, már akkor le vagyunk verve helyrehozhatlanul, s ennek a földnek a neve lesz Magyarország!

A vesztett csaták kárait egy értelmes, erélyes nép hangyaszorgalma aránylag rövid idő alatt képes kipótolni, a cultra terén szenvedett vereséget azonban csak nagy ritkán vagy soha.

A cynismus gony'erre megjegyezheti, hogy hát a mi városunk iskoláit épen nem, vagy nem úgy fejlesztjük, mint a hogy itt tervezve van, hát akkor elvész Magyarország?

Nem. De ha ez a szellem kezd lábrakapni, ha mindenki és mindenütt okoskodik, ha a kulturális áldozatoktól mindenki huzódik, mindenki és mindenütt másra bizza azok teljesítését és senki sehol sem teljesíti azokat, akkor igen is bekövetkezik a szomorú vég; ellenben hazánk és nemzetünk megizmosodását egyedül az biztosítja, ha az államtól elkezdve, a városokon, községeken testületeken át a legutolsó egyes emberig mindenki hajlandó és kész a cultura érdekében áldozatokat meghozni, bármily terhesek is legyenek azok. Ez szilárd hittem és meggyőződése.

Zárom beszédemet azzal, hogy ha nem sikerült a tek. Törvényhatóság tagjait meggyőzőm, ha nem az ügy érdektelen voltát, hanem csak érveimnek fogyatékosságát bizonyítja, mindamellett remélem, hogy nem kell magamat azzal vigasztalnom: »vietrix cansa diis placuit, seel victa Catoris«.

Ajánlom a tanács javaslatát elfogadásra.

A remek beszéd elhangzása után egy pillanatra néma csend töltötte be a termet, aztán kitört a lelkesült éljenzés, taps, s perczekig tartott a lobogó lelkesedés.

Senki sem szólott a tárgyhöz s az előterjesztést egyhangulag megszavazták.

Elnöklő főispán az ünnepélyes pillanatra hivatkozva, a közgyűlés folytatását ma délutánra halasztotta.

## UJDONSAGOK.

### TÁJÉKOZTATÓ.

- Február 12. Kereskedelmi Csarnok estély.  
 Február 13. Dr. Szombathy István felolvasása: »Shakespeare szomorujátékai.«  
 Február 13. A biharmegyei kereskedelmi-, ipar- és termény-hitelbank évi rendes közgyűlése d. e. 9 órakor.  
 Február 13. A 48-as Népkör tánczenestélye a Zöldfában.  
 Február 19. Tiszti estély.  
 Február 20. A nagyváradi könyvnyomdászok bálja a »Zöldfában.«  
 Február 20. A sakkör évi közgyűlése a sakkör helyiségében d. u. 4 órakor.  
 Február 20. Dr. Edelman Menyhért felolvasása: »Az alkoholizmus orvosi közegészségügyi és nemzetgazdasági szempontból.«  
 Február 22. Jogász tánczenestély a »Zöldfában.«  
 Február 27. Dr. Szombathy István felolvasása: »A népdalok s gondolatviláguk.«

\* Waldstätten táborszernagy kinevezése. A tegnapi táviratunk ideszóló hírére meg erősítésül közöljük, hogy a tegnapi hivatalos hozza Waldstätten táborszernagy, a 7-ik hadtest parancsnoká és parancsnokló tábor-

nokát Temesvárt a legfelsőbb helyről ért azon kitüntetést, hogy csapat-főfelügyelővé nevezte ki; helyébe pedig bayesheimi lovag Schwitter Lajos altábornagyot, a 11-ik gyaloghadosztály parancsnokát nevezte ki. Felsége a 7-ik hadtest parancsnokává és parancsnokló tábornokká Temesvárott.

\* **Náményi felolvasása Budapesten.** A váradi színészet történetének szorgalmas írója Náményi Lajos érdekes felolvasást tartott tegnap a fővárosban a Filológiai-társaság ülésén. A felolvasás elején lendületes szavakban megemlékezett arról, hogy a vidéknek egyik metropolisa közművelődési jubileumot tart az idén. Abból az alkalomból u. i., hogy a váradi színészet ez idén üli meg a száz éves jubileumát, Náményi felolvasta »A váradi színészet története« című művének ama fejezetét, mely az 1814—1824 időszakról szól, amikor száz éves multjában először volt önálló a váradi színészet. A felolvasás felülel több érdekes kiadatlant, ismeretlen dolgot. A magyar színészet történetében úgy szólván unikum, hogy 1818-ban magyar színészek német nyelven tartottak előadást Kántorné, a nagynevű tragika jutalmául. A nagy tanulmányra valló felolvasást mindvégig élénk figyelemmel kísérte és tetszéssel fogadta a hallgatóság.

\* **A városi közgyűlés folytatása.** Nagyvárad város törvényhatósága ma, péntekendélután folytatja rendes közgyűlését. Még több fontos ügy vár elintézésre, így a többek között az óvodák nagyon is égető kérdése.

\* **Tanácsnok választás.** A jövő havi városi közgyűlés élénknek ígérkezik már azért is, mert akkor töltik be választás utján a Papp János halálával megüresedett tanácsnoki állást. A pályázati kérvények márczius hó 5-én délután 5 óráig adhatók be a főispánhoz.

\* **Halalozás.** Tegnapelőtt kísérték örök nyugalomra T. Nagy István 54 éves komádi gazda embert a ki itt s a közeli vidéken arról vált nevezetessé, miként egyetlen leánya házasságát, melyet az a szegény gyermek szive sugallata szerint óhajtott megkötni — nem összeborenálás útján — annyira ellenezte, hogy gyermeke kénytelen volt a szülői házat elhagyni s idegenke oltalma alatt a törvényes utat igénybe venni házassági ügyében. Az öreg legsúlyosabb betegségében sem engedett meg leányának s valószínű, hogy régi betegsége mellett halála nagyrésztben a lelki furdalás eredménye volt.

\* **Farsangi előadás a Szent-József intézetben.** A Szent-Józsefről nevezett fiu nevelőintézet növendékei f. hó 20-án, vasárnap két csinos kis vigjátékot fognak előadni »Az egyetlen kabát« és »A szerencsétlen flótás« című ifjúsági darabot. Az intézeti előjáróság kellő időben ki fogja bocsátani az ünnepélyre meghívót.

\* **Daniella Malvin hangversenye.** Daniella Malvinnak, a berlini opera gyönyörű hangú énekesnőjének a mai napon hirdett hangversenyét a rendezőség többek kívánatára — akik a pénteki napot nem tartják a hangversenyre alkalmas napnak — elhalasztja és pedig számosak óhajára a jövő hét valamelyik napjára. Teszi ezt a rendezőség annyival inkább is, hogy mindenkinek alkalma legyen jegyeket szerezni s illetve előjegyezni — különösen pedig a vidék műértő közönsége is részesülhessen abba a műélvezetben, hogy e fényes hangversenyt végig hallgathassa.

\* **Brutális fiu.** Özv. Futó Jánosnébihardioszegi szegény előregedett nőt e hó 2-án a saját édes fia, Futó József minden ok nélkül a földhöz vágta, ütötte, verte, majd meg is gyomrozta, minek következtében aztán a szegény, amugy is betegezes koros asszony a fia ellen a székelyhídi járásbíróshoz beadott feljelentéséhez csatolt orvosi látlelet és vélemény tanúsága szerint 20 napi gyógytartamot igényelt sérüléseket szenvedett.

\* **Szerencsétlenül járt fiatal ember.** Tegnapelőtt Budapesten egy váradi fiatal embert elütött a villamos vasut, ennek következtében súlyos sérüléseket szenvedett. A szerencsétlenül járt fiatal ember Ritóók Kálmán orvos, Ritóók Zsigmond kir. táblai elnök fia, a ki egy kocsin betegéhez akart menni, azonban az egyik szegleten a kocsinak neki ment a villamos kocsi a kocsiat összetörte, úgy, hogy a bentülők súlyosan megsérültek. A szerencsétlenül járt fiatal embert most lakásán ápolják.

\* **Az első mezei munkásegylet.** Mezőbényben megalakult a belügyminiszterium által engedélyezett első mezei munkásegylet. Peres István kit. elnöké választottak, kijelentette, hogy nem ismerik a vagyonosok ellen való gyűlöletet és nem társadalmi harcot akarnak, csupán önképzést. Ötszáz munkás volt jelen a gyűlésen és mindannyi nagy éljenzéssel fogadta az elnök kijelentéseit.

\* **Talált gyermek hulla.** A csendőrség most keres egy lelkellen anyát, aki megölte gyermekét, valószínűleg azért, hogy a szegénytől megmenekedjék. A csendőrségnek a dolgot nagyon megehezíti az a körülmény, hogy a bűncselekmény már ezelőtt körülbelül egy hónappal történt és így a szivtelen anyának volt ideje minden bűnjelt megsemmisíteni és idejekorán megszökni. A gyermek hullát tegnap találták Diószegen a vasuti állomás emésztő gödrében. A községi előjáróság az állomás főnöktől vett értesítés alapján a hullát a község házához szállították, a hol a hivatalos vizsgálatot megejtették. A boncolás kiderítette, hogy a hulla körülbelül egy hónappal ezelőtt kerülhetett a gödrbe és hogy a gyermek élve született. Hogy mi okozta a gyermek halálát, most már egészen biztosan megállapítani lehetetlen, mert a hulla már foszlásban van. Az anyát most mindenütt keresik, de az eredmény nagyon kétes, mivel eddig senki ellen sem merült fel gyanu, ami a vizsgálatot előmozdítaná.

\* **Fülön csipett Nimród.** Opris Mihály kávási lakost egy szép hátultöltő fegyverrel vadászgatva esipte el a mult hó végén a tenkei csendőrség. A fegyver holszerzésére nézve kérdezte, eleinte mindenféle hazugságokat mondott a csendőrnöknek, míg végre aztán bevallotta, hogy azt egy éjjel, midőn többed magával a jánosdai határban lovakat legeltetett, lopta. Bemászott ugyanis Kovács Jánosnak a közeli tanyája bekérített udvarára, ott a ház falán lógott fegyvert levette a szegéről és aztán kiadta azt a reája kívül várakozó két czinkostársának, kik ismét visszamentek lovaikhoz s nemsokára aztán kimászott ő is az udvarból és utánuk menve, átvette tőlük a fegyvert. Feljelentették.

\* **Feljelentett uszorás.** Fehér János vasadi lakos 1896 év ápril havában Gottlieb Mór vasadi lakosnak 1 köből rozstot, július havában 5 méter mázsa gabonát eladott oly kötelezettséggel, hogy azt az 1897 évi nyomtatások befejezésével neki beszólítja. — Előlegül 17 frt 20 kr. vett fel Gottliebtől. Fehér János a mostoha időjárás és a nagy szegénység következtében beállott falujában községi csordásnak, s alig keresett annyit, hogy magát s családját fenntarthassa, mégis tartozása fejében két köből gabonát s egy frtot fizetett Gottliebnek törlesztés gyanánt. — Gottlieb Mór a szegény embert szoritotta a fizetésre s bepereléssel fenyegette s kicsalt a megijedt embertől egy 8 köből rozsról szóló kötelezvényt, mit az szorult helyzetében neki alá is irt. — Folyó hó 3-án Fehér János házacskájára 64 frt tartozást bekebelezett a székelyhídi járásbírósnál Gottlieb Mór. — Ekkor vette észre Fehér János, hogy Gottlieb Mór őt megcsalta s uszorkodásával szerény házacskájától akarja megfosztani, s most a büntető bíróságnál kéri a Gottlieb Mór uszora s családi üzelmének leleplezését.

\* **Elfogott dohány tolvaj.** Ez alatt a cím alatt most állandó rovatot lehetne nyitni, mert alig mulik el nap, hogy dohány lopásról

hírt ne kapnánk. Legujabban Weisz József kőgy-pusztai lakosnak a dohány pajtáját látogatták meg és onnan elvittek tiz kiló dohányt. A csendőrség azonnal megindította a nyomozást és a tettest is sikerült elfogni Nagy János személyében, aki azonban a dohányt már eladta egy ismeretlen dohány-csempésznek, a kinél ezt megis találták. Nagy János ellen lopás, a csempész ellen pedig orgazdaság miatt a vizsgálat folyik.

\* **Női zenekar.** Egy Nagyváradon még ismeretlen specialitás, egy női zenekar érkezett meg Budapestről városunkba, mely e »Zöldfa« éttermében fog esténként hangversenyezni. A zenekar vezetője: Fiedler Leo, tagjai egytől-egyig szép hölgyek, kik e mellett kitűnően játszanak. Belépti díj nincs.

## A kincskeresők.

Egy régi babona azt tartja, hogy ott, ahol a földből láng jön ki, ott kincs van.

Ezt állította három helybeli lakos is, akik most az egyik külső utcán, a francziásoron éjjel nappal ásnak a kincs után, ami hitők szerint ott el van ásva számukra. A rendőrség nem bír a kincskeresőkkel, ha elüzi őket onnan, nemsokára ismét vissza mennek oda és folytatják az ásást ott, ahol elhagyták, mert vezeti őket a kincsvágy.

A dolognak előzménye az, hogy Bocza János helybeli napszámos ezelőtt egy hóval este haza fele ment a korcsmából. Amint az uton ballagot haza fele, egyszer előtte vagy husz-harmicz lépésnyire a földből láng csapott ki s azután pár pillanat múlva szét oszlott.

Bocza eleinte nem tudta, hogy mit csináljon, később azután megjelölte a helyet és haza ment.

Hazaérve azután gondolkozni kezdett a látottak fölött és kisütötte, hogy ott kincs van elásva az ő számára és azóta folyton arról gondolkozott, hogy mi módon lehetne a kincset kiásni.

Bocza sokáig nem árulta el tettét senkinek sem, míg végre tegnapelőtt este borozás közben a korcsmában elárulta nagy titkát két barátjának Florián Lászlónak és Korbut Péternek és ott a helyszínén elhatározták, hogy az ásásokat azonnal meg is kezdik. Elmentek tehát csákányokkal és ásókkal felfegyverkezve a helyszínére és meg kezdték a munkát.

A három embert azonban munkájában megzavarta a legközelebbi rendőrőrzár, akik nem tudták megérteni a három kincskeresőnek a célját és minden tiltakozások dacára bevitték őket a rendőrségre.

A rendőrségen azután a kapitány előtt elöadták, hogy mi vezette őket, hogy miért ásták a földet. A rendőr kapitány eleinte megmagyarázni próbálta, hogy hiába ásnak, a három ember nem tágitott, hanem mindenképpen beakarták bizonyítani, hogy ott van a kincs és azután megígérték, hogy ha pénzt találnak, annak rendje és módja szerint behozzák a rendőrségre.

A tegnapi uap folyamán azután vagy négy izben zavarták meg a kincskeresőket a rendőrök, azonban mindannyiszor rövid idő múlva visszatértek.

A rendőrség most már békében hagyja a kincskeresőket, mert remélik, hogy majd a hasztalan munka kimeríti őket és eloszlatja ideáljukat.

## MULATSÁG.

\* **Kereskedelmi-Csarnok estélye.** A holnapi Csarnok-estély nagyon érdekesnek ígérkezik. Tartalmas műsorból álló hangverseny

előzi meg a — valószínűleg hajnalig tartó — táncot. A hangverseny műsora a következő:

*Rabl négyes*, zongorán, hegedűn, clarinett, gordonkán, előadja: *Edelmann* Ilona, dr. *Kiss* Dénes, *Vomácska* József, *Szmazsenka* Ernő.

*Jadassohn*, hatos, zongorán 4 kézre és teljes vonás négyes, előadják: *Edelmann* Ilona, *Bátky* Endre, dr. *Kiss* Dénes, *Herncsirek* István, *Vomácska* József, *Szmazsenka* Ernő.

*Felolvasás*, tartja: Dr. *Bodor* Károly.

*Clarinet Soló*, zongora kísérettel előadják: *Vomácska* József és *Bátky* Endre.

*Posaúne Soló*, zongora kísérettel, előadják: *Herncsirek* István és *Bátky* Endre.

*Trombita Symphonia*, előadják: *Mezey* Mihály karnagy vezetésével: *Herncsirek* István, *Hranyiczky* Károly, *Kalmár* Illés, *Pásztor* Bertalan, *Réz* Mihály, *Smerovszky* József, *Szmarsenka* Ernő, *Vomácska* József. Zongorán kíséri: *Bátky* Endre.

Felhívjuk olvasóink figyelmét az érdekes és élvezetes estléré.

## REGÉNY-CSARNOK.

### ÜZLET és SZERELEM.

Németből: — plex.

74.

Engem is súlyos veszteségek értek s már előzőleg arra akartalak kérni benneteket, halasszatok el a házasságot legalább egy esztendővel. A legutóbbi hírből hírek után mindnyájunknak a lehetőségig össze kell húzózkodnunk.

— Én előttem nem titok már, a miket papa mond, — felelé Zsófia. Fredericó említette már ezt az állapotot, ez azonban csak annál inkább megerősít engem jegyesemhez való ragaszkodásomban.

Stendardó azonban csüggedten rázta fejét Zsófia szavaira, s hogy az okos leány még korántsem nyerte meg a játszmát az csakhamar kivilágott a beszéd további folyamán, Stendardó ugyanis újból megszólalt:

— Mindenestre köszönettel tartozom neked gyermekem, hogy olyan őszintén szólottál előttem. Bár helyesebb lett volna, ha azok szólottak volna inkább, kiket a dolog érdekel, főleg Fredericó. Még ma beszélni fogok atyáddal. Különben légy nyugodt, köztetek válásról szó sem lehet. Most mutathatjátok meg igazán, hogy nemcsak szóval, de tettel és önfeláldozással is szeretitek egymást, mikor a körülmények erős próbára teszik érzelmeiteket. Mert nagyon valószínű, hogy a nehéz helyzetnek aligha lesz más megoldása, mint a hogy azt a te atyád magában elképzelte.

A biztató és bátorító szavak mint andalító édes zene hatoltak Zsófia lelkére és hevesen megkapva Stendardó kezét forró csókot nyomott arra.

De a másik perczben már észéhez kapott. Mit jelentsenek e szavak: »A nehéz helyzetnek aligha lesz más megoldása, mint a hogy azt a te atyád magában elképzelte.« Hisz e mellett az egész körülírás, az egész atyáskodó oktatás értelmét veszti! És így beszél az, a ki még több mint fél millió felett rendelkezik!! És most jött a tudatára, milyen prózai lelkek kezébe tette le élete sorsát, most kezdte átérzeni, hogy jövője felett kereskedők és a kalmár érdekek döntenek.

A Zsófiával tárgyalt dolgok nagyon felzavarták Stendardó nyugalmát. Mielőtt szükségesnek tartotta a kényes helyzet tisztázását, épen azért midőn másnap irodájában ült és a sűrűgözebb napi ügyeket elvégezte, megparancsolta, hogy hívják át hozzá Fredericót.

— Ülj le Fredericó! Beszédem van veled, — szól meg simogatva szürkébe játszó haját és komoly arczot öltve, midőn Fredericó belépett.

— Ma reggel beszéltem jegyeseddal, a ki atyja közelgő bukását hozta tudomásomra. Mond meg nekem, mennyi áll ezen tudósításból?

Fredericó erre mindenben megerősítve jegyese előadását, elmondta azt a kissé optimista tervvázlatot, melyet Zsófia a megoldásra gyermeki jó hiszeműségben kigondolt.

— Huszezer márkát remél dániai rokonai-

tól általad, huszezer márkát kérünk tőled mi kölcsön gyanánt az országtanácsos számára. . . Stendardó fejesóválva szólott közbe:

— Ha felezni lehetne azt az összeget! De még így is harmincezer márkáról lenne szó, ha ugyan ilyesmire most egyáltalán szó lehet, — Harmincz ezer? Tévedsz atyám, én csak huszezerről tudok.

— Zsófia kerek szám hatvanezerről beszélt, szólott az öreg. Így ennek fele 30,000.

Fredericó visszahökken. Utoljára még az ő huszezer márkás adósságát is az összegbe foglalta menyasszonya! A jó lélek tehát egy füstre ő rajta is segíteni akart! Ez a megindító felfedezés annyira ellágyította Fredericót, hogy már-már nyelvére vette a szót, hogy személyesen is bevallja könnyelmű hibáját apja előtt. Apja szigorú tartása és lényének parancsoló merevsége azonban megint csak kedvét szegte és magába fojtotta a szót.

(Folyt. köv.)

## Közönség köre.

### Köszönet-nyilvánítás.

Mindazoknak, kik felejtethetlen jó fiam halála alkalmával részvétükkel fölkerestek és bánatunkban osztoznak, fogadják ez uton családomb nevében is nyilvánított köszönetemet.

Nagyvárad, 1898. február 10.

48 1-1

Tanay Zsigmond.

## TAVIRATOK.

### A király jubileumához.

Budapest, február 10. (Saj. tud. táv.)  
Ő Felsege 50 éves uralkodói jubileuma alkalmából a közös hadsereg és a két honvédség összes tagjai, a tiszték csak úgy, mint a legénység, piros szallagon függő emlékermet kapnak, melyet mindig viselni tartoznak.

### A várnai választás.

Budapest, február 10. (Saj. tud. táv.)  
Ma van Várnán a képviselőválasztás. Reggeli 9 órakor vette kezdetét a szavazás. Délután 2 óráig leadott 222 szavazat, — amely körülmény élénken karakterizálja a helyzetet. A leadott szavazatok közül 162 *Rosszival*-ra, 60 pedig *Markovits*-ra esik. A néppártiakat meggátolták abban, hogy szavazati jogukkal éljenek. Általában sok visszaélés történt, már eddig is.

### Pestmegye felirata a kormányhoz.

Budapest, febr. 10. (Saját. tud. táv.)  
Pestmegye közigazgatási bizottsága *Prónay* Dezső és *Gullner* Gyula indítványára elhatározta, hogy feliratot intéz a kormányhoz a szocializmus ellen. Kéri fogja továbbá a sajtótörvény revízióját és szolgabíráknak a szocialisták ellen való akcióra szélesebb hatáskört.

### Negyedik nap.

Budapest, febr. 10. (Saját. tud. táv.)  
Az elkeseredett küzdelem, a mely a párisi esküdtszék előtt folyik, nap-nap után nagyobb mérveket ölt.

Tanu tanu után jelenik meg; de mindannyian megtagadják a felvilágosítást. *Labori* valóssággal hiszterikus kifakadásokban tör ki, mikor arra akarja birni a hallgatag tanukat, hogy eláruljanak

valamit a hivatalos titkok özönéből. Azonban egyre másra kudarczot vall szándékával és törekvéseivel.

S míg bent az élet-halál harc folyik, érvekkel és konok hallgatással, addig kint az utcákon óriási néptömeg üvöltöz és valóságos vérszomjas hangulatban lesi Zolát, hogy kijövet körme közé kaparit-hassa és sommásan végezzen vele, a gyűlölt zsidóbaráttal.

A mai tárgyalás különben is szenzációs volt.

A zsufolt teremben ülök, állók és szorongók rokonszenvesen fogadják Zolát, mikor belép.

Az elnök azzal kezdi a tárgyalást, hogy felolvastatja *Boisdeffre*-nek hozzá intézett levelét, melyben kéri, hogy *Henry* vezérkari ezredest lehetőleg még ma hallgassák ki, mert gyöngélkedik

Ezután *Nabori* bejelenti, hogy nem kívánja *Dreyfusné* kihallgatását, mert a szegény asszony a kiállott izgalmak folytán komolyan megbetegedett és egyáltalán képtelen arra, hogy mostanában jelen lehessen a tárgyaláson. (Mozgás.)

*Trarieux* szenátor folytatja tegnap megkezdett vallomását.

Elnök folyton félbeszakítja őt azon tiltakozással, hogy a *Dreyfus*-ügyre nem enged meg semmiféle kitérést.

Óriási szenzációt keltett mikor *Trarieux* azt mondja: Mint volt igazságügyi miniszter nem ismertem a titkos iratokat — de (itt szünetet tart) később megismertem azokat.

Ezután elakarja mondani, mint jutott az iratok nyomára.

Elnök (felpattanva): Nem türöm e kérdés bolygatását!

*Zola*: Tiltakozom, hogy tanut vallomásában megakadályozzák! Követelem, hogy ugyanazon mértéket alkalmazzák ezen exminiszterrel szemben is, mint tegnap *Mercierrel* szemben, aki *Dreyfus* bűnössége mellett érvelt.

Elnök újból megtiltja a kérdés feszegetését, mire *Trarieux* igazolja *Scheurer Keszauer* és *Dreyfus* Mathieu eljárását.

Következik *Forzinetti*, de mivel elnök nem engedi meg, hogy kérdést tegyenek *Dreyfus* ügyről, *Labori* lemond kihallgatásról.

Most *Paty du Clam* ezredes lép elő, a ki *Labori* minden kérdésére, hol azon ezimen, hogy ez *Dreyfus*-ra vonatkozik, hol meg hogy magánügy, megtagadja a választ.

Utánna *Heury* ezredest hallgatták ki.

### A Dreyfus ügyhöz.

Budapest, február 10. (Saj. tud. táv.)  
Számos lap a tábornokoknak a tegnapi törvényszéki tárgyalás alkalmával tett nyilatkozatait *Dreyfus* hivei bukásának tekintti. Nevezetesen *Dorsdeffre* vezérkari főnök tanuskodása vallomása megegyezik a hadügyminiszternek a parlamentben tett nyilatkozatához és az véget vet a *Dreyfus* bűnösségének kérdése felett megindult vitának. *Dreyfus* hivei *Mercier* tábornok vallomásában egy titkos irat létezésének bevallását, tehát egyszersmind törvénytelenység elkövetésének bevallását is látják.

Az »*Aurore*« azt írja, hogy a rendőrfőnök egy munkatársa előtt úgy nyilatkozott, hogy ha *Zola* védője az ügyet huzza-halasztja, nem állhat jót a

holnapi napért. Az »Aurore« tiltakozik az ellen, hogy a Drumont és társai által felizgatott csöcselék ott tombol a törvénykezési palota körül, úgy hogy fenyegető üvöltözése, amely Zola ellen irányul, behallatszik egész a tárgyalóterembe és a rendőrség ez ellen semmit sem tesz. A kormány ezzel hallgatagon türi, hogy megengedhetetlen pressziót gyakoroljanak az esküdtekre.

A »Gaulois« azt hiszi, hogy az ítéletet nem hozzák meg a jövő szerda előtt.

Rochefort ma kezdi meg fogházbüntetését.

### KÖZGAZDASÁG.

**Két gazdasági szakértekezés.** Az érsek újvári gazdagytülésen Mezey Gyula, a vágbalparti ármentesítő és belvisszabályozó társulat igazgatója »A szövetkezés előnyei« czimén, Mezey Lajos pedig »Gazdák tömörüljétek!« czim alatt felolvasást tartottak, a mely felolvasások a Magyar Gazdák szemléjében megjelentek. Ez a két értekezés most, tetszetős formájú füzetben külön is megjelent. Mindkét röpirat a mezőgazdasági bajok elleni védekezésül az egyesületek alkotását és hitelszövetkezetek felállítását javasolja. A nagy tanulmányra valló füzetek egyikéből, Mezey Gyula művéből közöljük az alábbi befejező részt.

Csakis a szövetkezés véd meg bennünket a nagytőke hatalma ellen s éppen azért az egy kézben, vagy kevés számu egyénnél összpontosuló millióknak — mondja a szövetkezésnek egyik első rangú bajnoka, Bernát István — »ellenébe kell állítani a létért küzdő százak és ezrek czéltudatos tevékenységét, közös törekvéseit, közös lelkesedését.« Össze kell hozni, össze kell rakni az emberi vagyonnak máskülönbön elmálló törmelékeit, az emberi tevékenységnek széthulló forgácsait és százezreknek így összegyűjtött közös tőkéjét, ezt a nagy erőforrást kell szembeállítani a nagytőkék millióival; a küzdelemben bizonyára az előbbi lesz a győztes, a nélkül, hogy ellenfelét akár letiporná akár megsemmisítené, a mire a mai ingó nagytőke tudja vagy öntudatlanul, tényleg törekszik, kiterjesztvén hatalmát az egyéne, a társadalomra, politikai kormányzatra. Szövetkezni kell, igen t. uraim! Nagy és nemes célokat, bámulatos eredményeket fogunk elérni ezen az uton és jobba, nemesebbé tesszük a nemzetet; nemzetiségeinkkel pedig megismertetjük ez uton a magyar szívet, a magyar lélek nemességét, a magyar nemzetnek atyai gondoskodását, mely uton melegét szít a bérczek közt a hidegülő tűzhelyeken, új élet elevenségét költi föl a havasi pór kunyhójában, új forrást indít a megapadt vérben, új erőt kelt a lankadni indult idegekben és új sugarakkal aranyozza be a szerény ősi fészket, melyre már sok helyen ráborult az enyészet sötét árnya. . .

A nemzet összes rétegeinek érdekeit fölkarolva munkálkodunk leghelyesebb, legigazabb uton a nemzet megerősítésén. Ha összegyűjtjük a szövetkezésben kínálkozó eszközökkel a nemzet részére a szükséges anyagi, szellemi, erkölcsi és politikai erőforrásokat, ellenállásra képessé tesszük azt a legnagyobb viharokkal szemben is és képessé arra, hogy saját erőforrásaival állja ki a legnehezebb válságokat, a legerősebb megrázkódtatásokat. A szövetkezés biztosítja anyagi jövőnket; a vagyon egyenletesebb megoszlása szövetkezés útján társadalmi bajoknak veszi elejét, önmálló független, a mostani nál nagyobb értelmi magaslaton álló, egymást jobban megértő, egymásért melegebben érző, gazdaságilag és politikailag többeb erő polgárokat nevel, lerontja az osztályi, faji, felekezeti és nyelvi korlátokat, összeforrasztja a nemzetnek minden elemét. A ki tehát a szövetkezés érdekében fáradozik, az nagy, nemes és szent célt tűzött maga elé; a gazdasági és társadalmi uton nem kisebb munkán fáradozik, mint a magyar nemzeti egység megalkotásán.

### Nagyváradai hetivásár.

Vásári árjegyzék a nagyváradai piacon 1898. febr. hó 8-ik napján tartott vásárban eladott természetmennyek és élelmiszereknek.

Tiszta buza: Ó 11.60. Uj 11.50. Kétsz. buza 8.60—8.40. Rozs 8.20—8.10. Arpa 5.30—5.20. Zab 6.10—5.90. Tengeri: ó 5.50. uj 5.30. Borsó 15.—. Lenese 16.—. Bab 7.80. Köleskása 11.50. Burgonya 3.30. 100 kiló lángliszt 19.40, zsemlyelisz 19.20, fehérkenyér liszt 18.80, barnakenyér liszt 18.20, széna fuvarral 1.80, szalma 0.80 Szalonna 63.—, 6 kiló zsup-szalma —08, 150 dkgr, alom-szalma —03. 1 köbm. bikkfa 3.25, tölgyfa 3.10, cserfa 3.45. 100 kiló marhahus 48.—. Öntött gyertya 46.—. Lámpaolaj 46.—. 1 liter ó-bor —50. Uj-bor —40. Pálinka —34, Szilva pálinka —80. Szesz 1.—. 1 mm. kósó 10.70, nyers fagyú 24.—, olvaszt. fagyú 34.—, szappan 24.—, birka gyapju —, magyar gyapju —. Egy hektoliter ó-bor 32.—, uj bor 22.—, mész 1.10, kemény faszén 1.80, puha faszén 1.60, kendermag 8.70. köles 5.30, repce —, dió 22.—, mogyoró —, aszu szilva 23.—. Egy kilogramm savanyu káposzta 12, szalonna 66, sertéshus 56, juh-hus 34, veres hagyma 10, fog-hagyma 24, bors 1.—, paprika 1.20, barnakenyér 16. Egy liter kőolaj 20, 1 mm. bükköny —, 1 mm. luczernamag —, 1 mm. lóhere —, 1 mm. burgondi —.

**Forgalmi kimutatás 1898. évi február 8-ról:** Tiszta buza körülbelül 150 hltr, kétszeres buza 50 hltr, rozs 200 hltr, árpa 50 hltr, zab 70 hltr, tengeri 180 hltr, burgonya 300 hltr. Lásas jószágok: Hizott sertés mintegy 50 drb, félhizott 75, sovány 130, süldő 240, malacz 600, hizottmarha 30, jármás ökör 360, fejős tehén 250, borju 217, bivaly 4, juh és kecske 20, ló 412.

**Marha ártáblázat 1898. február 8-ról:** Egy pár első rendű jármás ökör 300—330, egy pár másodrendű jármás ökör 215—280, egy pár harmadrendű jármás ökör 110—190, 1 pár fejős tehén 80—180, 1 drb. vágó ökör 250 kgr. 63—84, 1 drb. vágó tehén 150 kgr. 44—64, 1 drb. veres borju 8—14, 1 drb. fél éves borju 15—22, 1 drb. egy éves borju 22—34, két éves borju 30—54, 1 pár hizott sertés 50—86, 1 pár fél éves 18—23, 1 pár egy éves sertés 33—44, 1 pár két éves sertés 54—80, egy jó igás ló 55—70, egy pár ökörből 15—21, egy pár tehénből 11—16, 1 pár borjuból 5—7, 1 pár lóból 6—10.

### TOZSDE.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

#### Gabonátözsde.

Készaru búzában az irányzat szilárd volt.

#### Határidők.

Budapest, febr. 10.

Buza őszre	9.30
Buza tavaszra	11.94
Tengeri	5.29

Rozs őszre	8.63
Zab őszre	6.38

#### Értéktözsde.

Az irányzat gyenge. Budapest, febr. 10.

Osztrák hitel	362.30
Magyar hitel	380.75
Allamvasut	341.50
Déli vasut	80.50
Rimamurányi	248.—
Magyar jelzálog	272.—
Magyar leszámítoló	254.—
Villamos vasut	277.—
Salgótarjáni	588.—
Iparbank	101.25
Budapest közuti	404.—
Kereskedelmi bank	1444.—

Bécs, febr. 10.

Az irányzat gyenge.

Osztr. hitel	861.87
Magyar hitel	381.—
Allamvasut	341.38

#### Hivatalos árfolyamok

budapesti áru- és értéktözsde 1897 február 10-én.

Magyar aranyjárdék 4%	121.25
Magyar koronajárdék	99.25
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 1/2%	121.—
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 1/2%	101.—
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	121.75
Magyar földiehermentesítési kötvény 4%	101.—
Italié ési jog megváltási kötvény	97.35
Horvát-szlavon földiehermentesítési kötvény	156.—
Magyar nyerevény sorsjegy-kölcsön	140.50
Tizszabályozási és szagodi sorsjegy kölcsön	102.50
Osztrák járdék papirban	102.50
Osztrák járdék ezüstben	121.75
Osztrák járdék aranyban	102.75
Osztrák korona járdék	104.50
1860. osztrák államsorsjegyek	142.50
Osztrák magyar bankrészevény	905.—
Magyar hitelbank részevény	384.75
Osztrák hitelintézeti részevény	363.30
Páris vista	344.50
20 márkás arany	951.—
Német birodalmi márka	587.50
London vista	120.10
Páris vista	476.60
20 márkás arany	11.75

### SZERKESZTŐI POSTA.

Egy olvasónak. A szerkesztőség ajtaján van a gyűjtő-szekrény. Cikkelnél inkognitót nem fogadunk el. A szerkesztő otthon is felkereshető s inkognitóját majd megvédi ő.

A szerkesztésért felelős:

**Dr. VUCSKICS GYULA.**

A MAUTHNER <sup>-féle</sup>

hírneves

konyhakerti- és virágmagvak

zárt és hatóságilag védett csomagokban törvényesen bejegyzett

medve-védjeggyel

valamennyi nagyobb

fűszer- és vaskereskedésekben

kaphatók.

A Budapesten Andrassy-ut 23. szám a. létező Mauthner Ödön cég csakis olyan csomagoknál vállal teljes jótállást egészen friss és valódi magvakért, a mely csomagok ragasztva, a medve-ábrával és a Mauthner névvel jelölve, úgy a mint a mellékelt rajz is mutatja. 1-17

**Vetés ideje:** Augusztus és szeptember.

**Ültetés távolsága:** 15—20 cm.

**Talaj minőség:** jól trágyázott.

Mauthner-féle magvak.

**Aussetzeit:** August und September.

**Pflanzenweite:** 15—20 Cm.

**Bodenbeschaffenheit:** Gut gedüngt.